03/01/2024

Το νόημα και το σκεπτικό των αναγνωσμάτων της εορτής των Θεοφανείων (1ο μέρος)

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Δεκατρία αναγνώσματα έχουμε στην εορτή των Θεοφανείων. Γιατί άραγε τόσα πολλά; Σίγουρα υπάρχει κάποιος λόγος. Ποιος είναι αυτός; Προφανώς γιατί σχετίζονται με την εορτή. Το ποια σχέση έχει το κάθε απόσπασμα και μάλιστα τόσο ετερογενή, θα το αναλύσουμε, όταν θα εξετάζουμε χωριστά το κάθε απόσπασμα. Ας τα αναλύσουμε λοιπόν και ας τα δούμε από κοντά.

- Γράφει ο Μιχάλης Κουτσός, Φιλόλογος – Συγγραφέας

ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Α’. Γενέσεως τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. 1, 1-13)

Επειδή κατά την εορτή των Αγίων Θεοφανείων αγιάζονται τα ύδατα και η φύση γενικότερα, γι’ αυτό η εκκλησία παραθέτει ανάλογα αποσπάσματα αρχίζοντας από

την αρχή της δημιουργίας και ειδικότερα του υγρού στοιχείου. Τα αποσπάσματα αναφέρονται στις τρεις ημέρες της δημιουργίας, όπου ολοκληρώθηκε η δημιουργία του στερεώματος,, των αστέρων, της στεριάς, της θάλασσας και της βλάστησης πάνω στη γη.

Η δημιουργία του κόσμου

ἡμέρα πρώτη

Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,

ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος,

καὶ σκότος ἐπέκειτο ἐπάνω τῆς Ἀβύσσου,

καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός

Γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν,

καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνάμεσον τοῦ φωτός καὶ ἀνάμεσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν

ὁ Θεὸς τὸ φῶς, Ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε, Νύκτα·

καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

ἡμέρα δευτέρα

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός

Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδατος καὶ ὕδατος, καὶ ἐγένετο οὕτω. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνάμεσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος.

Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, Οὐρανόν, καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα.

ἡμέρα τρίτη

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός

Συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά, καὶ ἐγένετο οὕτω, καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τάς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά.

Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηράν, Γῆν, καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε, Θαλάσσας, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν ἡμέρα τρίτη

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός.

Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν,

οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐγένετο οὕτω. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ᾽ ὁμοιότητα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι καλόν, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ,. ἡμέρα Τρίτη.

Τα αποσπάσματα είναι αρκετά γνωστά και κατανοητά και επομένως δεν χρειάζεται καμιά μετάφραση.

Η διάβαση της Ερυθράς θάλασσας

Η διάβαση της Ερυθράς θάλασσας είναι το πρώτο θαύμα που αναφέρεται στην

Παλαιά Διαθήκη, το οποίο έχει πολλές προεκτάσεις σε σημείο ώστε να αποτελεί πάντα το σημείο αναφοράς της α΄ Ωδής των Καταβασιών και των Κανόνων. Ακόμη το θαύμα αυτό έχει σχέση τόσο με την Βάπτιση του Χριστού στον Ιορδάνη, ο οποίος παρομοιάζεται με την Ερυθρά θάλασσα, όσο και με το Πάσχα, το οποίο έχει διπλή σημασία. Δηλώνει και την διάβαση της Ερυθράς θάλασσας από τους Ισραηλίτες όσο και τη διάβαση από την εποχή του Νόμου της Παλαιάς Διαθήκης στην εποχή της Χάριτος της Καινής Διαθήκης.

Β΄. Τῆς Ἐξόδου τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. 14, 15-29)

Εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν·

Είπε ο Κύριος στον Μωυσή:

Τὶ βοᾶς πρὸς με; λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ καὶ ἀναζευξάτωσαν.

Τί με φωνάζεις, φώναξε τα παιδιά του Ισραήλ και ας ζέψουν τα υποζύγιά τους.

Καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου

ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ῥῆξον αὐτήν,

καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν.

Και εσύ ρήκωσε το ραβδί σου, άπλωσε το χέρι σου προς την θάλασσα, χτύπα την και ας μπουν τα παιδιά του Ισραήλ μέσα στη θάλασσα πάνω στο στεγνό μονοπάτι της ξηράς του βυθού.

Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν Φαραώ,

καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ τῶν Αἰγυπτίων πάντων,

καὶ εἰσελεύσονται ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν Φαραώ,

καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ.

Και να εγώ, θα κάνω σκληρή την καρδιά του Φαραώ και των στρατιωτών του και όλων των Αιγυπτίων και θα στρέξουν από πίσω σας και τότε θα δοξαστώ με το πάθημα του Φαραώ και όλης της στρατιάς του με τα άρματα και τα άλογα αυτού.

Καὶ γνώσονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος, ἐνδοξαζομένου μου ἐν Φαραώ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ.

Και θα μάθουν όλοι οι Αιγύπτιοι ότι Εγώ είμαι ο Κύριος (Παντοκράτωρ) που δοξάζομαι με το πάθημα του Φαραώ, των αρμάτων του και των αλόγων του.

Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ διεσχίσθη τὸ ὕδωρ.

Και άπλωσε ο Μωυσής το χέρι του προς την θάλασσα και ξεσήκωσε ο Κύριος την θάλασσα με έναν βίαιο νότιο άνεμο όλη την νύχτα και έκανε στεριά την Ερυθρά θάλασσα και χωρίστηκε στα δυο το νερό της.

Καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν,

καὶ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων.

Κατεδίωξαν δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν πᾶσα ἡ ἵππος Φαραώ, καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἀναβάται εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης.

Και μπήκαν τα παιδιά του Ισραήλ στη μέση της Ερυθράς θάλασσας στο στεγνό μονοπάτι του βυθού και το νερό σηκώθηκε σαν τείχος από δεξιά και σαν τείχος από τα αριστερά. Και τους καταδίωξαν οι Αιγύπτιοι και μπήκε μαζί με αυτούς όλο το ιππικό, τα άρματα, οι αναβάτες στη μέση της θάλασσας.

Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκατεστάθη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφυγον ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξετίναξε Κύριος τοὺς Αἰγυπτίους εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐπαναστραφὲν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε τὰ ἅρματα, καὶ τοὺς ἀναβάτας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραώ, τοὺς εἰσπορευομένους Ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν• οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

Και άπλωσε και πάλι ο Μωυσής το χέρι του πάνω στη θάλασσα και αποκαταστάθηκε το νερό εκείνης της ημέρας στη θέση του. Οι Αιγύπτιοι από την άλλη μεριά έφυγαν περπατώντας πάνω στο νερό και ο Κύριος πέταξε τους Αιγύπτιους στη μέση της θάλασσας. Και το νερό που επέστρεψε πίσω στη θέση του σκέπασε τα άρματα, τους αναβάτες και όλη την στρατιά του Φαραώ, που μπήκαν μέσα στη θάλασσα πίσω από τους Ισραηλίτες. Και δεν σώθηκε κανένας, ενώ τα παιδιά του Ισραήλ βάδισαν από την στεριά που δημιουργήθηκε μέσα στην θάλασσα.

Το πικρό νερό γίνεται γλυκό

Και τα επόμενα αποσπάσματα αναφέρονται σε επεισόδια με το νερό, διότι η εκκλησία θέλει να συνδέει το νερό του Ιορδάνη με προηγούμενα σχετικά θαύματα. Στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρεται στην πορεία των Ισραηλιτών μέσα στην έρημο, την έλλειψη πόσιμου νερού και την μετατροπή του πικρού νερού που βρήκαν κάπου στην έρημο σε γλυκό ώστε να μπορούν να το πιουν. Έτσι και τα νερά του Ιορδάνη θα φέρουν την γλυκιά σωτηρία με την παρουσία του Χριστού στον Ιορδάνη ποταμό.

Γ'. Τῆς Ἐξόδου τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. 15, 22-27 & 16, 1)

Ἔξῆρε Μωϋσῆς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς,

καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον Σούρ,

καὶ ἐπορεύοντο τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ,

καὶ οὐχ εὕρισκον ὕδωρ ὥς τε πιεῖν.

Έβγαλε ο Μωυσής τα παιδιά από την Ερυθρά θάλασσα και τους οδήγησε στην έρημο Σουρ και βάδιζαν στην έρημο αυτή για τρεις μέρες και δεν έβρισκαν νερό για να πιουν.

Ἦλθον δὲ εἰς Μερράν· καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἐκ Μερρᾶς·

πικρὸν γὰρ ἦν· διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου

Π ι κ ρ ί α. Καὶ διεγόγγυζεν ὁ λαὸς κατὰ Μωϋσῆ, λέγοντες. Τὶ πιώμεθα;

Ήρθαν λοιπόν στη Μερρά και δεν μπορούσαν να πιουν νερό από αυτήν, διότι το νερό της ήταν πικρό, γι' αυτό και το μέρος αυτό το ονομασε ο Μωυσής **Πικρία**. Και ο λαός γόγγυζε κατά του Μωυσή λέγοντάς: πώς να πιούμε από αυτό το πικρό νερό.

Ἐβόησε δὲ Μωϋσῆς πρὸς Κύριον, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος ξύλον, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη·

Και ο Μωυσής προσευχήθηκε θερμά στον Κύριο και ο Κύριος του έδωσε ένα ξύλο, που το έβαλε μέσα στο πικρό νερό και αυτό έγινε πόσιμο, εύγευστο.

ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ ὁ Θεὸς δικαιώματα καὶ κρίσεις,

καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐπείρασε, καὶ εἶπεν.

Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου,

καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσῃς, καὶ ἐνωτίσῃ τάς ἐντολὰς αὐτοῦ,

καὶ φυλάξῃς πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ,

πᾶσαν νόσον, ἣν ἐπήγαγον τοῖς Αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ·

ἐγὼ γὰρ εἰμὶ Κύριος ὁ ἰώμενός σε.

Εκεί ο Θεός έβαλε τον Μωυσή μπροστά στους δίκαιους νόμους του και την τελική κρίση για αυτόν και θέλησε να τον δοκιμάσει και του είπε: Αν ακούσεις σύμφωνα με αυτά που θα σου πω την εντολή του Κυρίου και Θεού σου, και κάνεις το θέλημά του, και υπακούσεις στις εντολές μου και τηρήσεις όλους τους δίκαιους νόμους μου, κάθε αρρώστια, που έστειλα στους Αιγυπτίους, δεν θα την φέρω επάνω σου. Εγώ είμαι ο Κύριος που μπορεί να σε γιατρέψει.

Καὶ ἦλθον εἰς Αἰλείμ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων,

καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων, παρενέβαλον δὲ ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕδατα.

Και πήγαν στην Αιλείμ και υπήρχαν εκεί δώδεκα πηγές νερού και εβδομήντα δένδρα φοινίκων και έτρεξαν εκεί ανάμεσα στους φοίνικες και δίπλα στις πηγές

και εγαταστάθηκαν.

Η διάβαση του Ιορδάνη από τους Ισραηλίτες με την κιβωτό

Εδώ πρόκειται για ένα άλλο θαύμα διάβασης μέσα από νερό, μόνο που αυτή τη φορά δεν ήταν τα νερά της Ερυθράς θάλασσας αλλά τα νερά του Ιορδάνη ποταμού. Αυτό το θαύμα θα ξαναγίνει και πάλι στα νερά του Ιορδάνη με την Βάπτιση του Χριστού.

Δ'. Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τὸ Ἀνάγνωσμα
(Κεφ. 3, 7-8, 15-17

Εἶπε Κύριος πρὸς Ἰησοῦν· Ἐν τῇ ἡμέρα ταύτῃ ἄρχομαι τοῦ ὑψῶσαι σε κατενώπιον πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἵνα γνῶσιν, ὅτι καθὼς ἤμην μετὰ Μωϋσῆ, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ. Καὶ νῦν ἔντειλαι τοῖς Ἱερεῦσι, τοῖς αἴρουσι τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης, λέγων· Ὡς ἂν εἰσέλθητε ἐπὶ μέρους τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ στήσεσθε.

Είπε ο Κύριος στον Ιησού του Ναυή: Από αυτήν την μέρα θα αρχίσω να σε εξυψώσω μπροστά στα μάτια όλων των παιδιών του Ισραήλ, για να μάθουν ότι όπως ήμουνα

στο πλευρό του Μωυσή, έτσι θα είμαι και με σένα. Και τώρα δώσε εντολή στους ιερείς , που σηκώνουν την Κιβωτό της Διαθήκης λέγοντας: Μόλις μπείτε στο πρώτο μέρος του Ιορδάνη, να σταματήσουν εκεί.

Ὡς δὲ ἐπορεύοντο οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης Κυρίου, ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, καὶ οἱ πόδες τῶν ἱερέων, τῶν αἰρόντων τὴν Κιβωτόν, ἐβάφησαν εἰς μέρος τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰορδάνου, (ὁ δὲ Ἰορδάνης ἐπληροῦτο καθ᾽ ὅλην τὴν κρηπῖδα αὐτοῦ, ὡς ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυρῶν)• καὶ ἔστη τὰ ὕδατα τὰ καταβαίνοντα ἄνωθεν εἰς πῆγμα ἓν• ἀφεστηκὸς μακρὰν σφόδρα, ἀπὸ Ἀδαμὶ τῆς πόλεως, ἕως μέρους Καριαθιαρίμ· τὸ δὲ καταβαῖνον κατέβη εἰς τὴν θάλασσαν Ἄραβα, μέχρι θαλάσσης τῶν ἁλῶν, ἕως τέλους ἐξέλιπε.

Καθώς λοιπόν οι ιερείς βάδιζαν σηκώνοντας την Κιβωτό της Διαθήκης και έφτασαν στον Ιορδάνη ποταμό και τα πόδια των ιερέων που σήκωναν την Κιβωτό, βράχηκαν σε εκείνο το μέρος του Ιορδάνη (υπόψη ότι ο Ιορδάνης ήταν ξεχειλισμένος σε όλη την κοίτη του, σαν να ήταν οι ημέρες του θερισμού των σιταριών). Και στάθηκαν τα νερά του ποταμού που κατέβαιναν από πάνω και έγιναν πάγος σε μια απόσταση πολλή μακρινή από την πόλη Αδαμί ως τα μέρη Καριαθιαρίμ, ενώ αυτό που κατέβαινε κατέβηκε μέχρι την θάλασσα Άραβα, την αρμυρή θάλασσα, και εκεί εξαφανίστηκε.

Καὶ ὁ λαὸς εἱστήκει ἀπέναντι Ἰεριχώ• καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς, οἱ αἴροντες τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης Κυρίου, ἐπὶ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τοῦ Ἰορδάνου ἕτοιμοι, καὶ πάντες οἱ υἱοί, Ἰσραὴλ διέβησαν διὰ ξηρᾶς, ἕως συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβαίνων τὸν Ἰορδάνην.

Και ο λαός σταμάτησε απέναντι από την Ιεριχώ. Σταμάτησαν και οι ιερείς, που σήκωναν την Κιβωτό της Διαθήκης του Κυρίου, πάνω στη στεριά μέσα στον Ιορδάνη ποταμό και όλα τα παιδιά του Ισραήλ περνούσαν από τη στεριά της κοίτης του ποταμού, ώσπου πέρασε τον Ιορδάνη όλος ο λαός.

Πηγή: pemptousia.gr